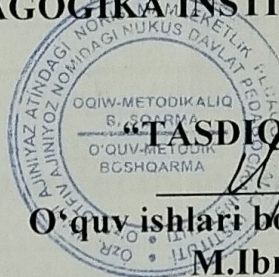

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA‘LIMI VAZIRLIGI**

**AJINIYOZ NOMIDAGI
NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

“TASDIQLAYMAN”

**O‘quv ishlari bo‘yicha prorektori
M.Ibragimov**

2025-yil “ 28 ” 06

**JAHON GEOGRAFIYASI
(O‘RTA OSIYO TABIIY GEOGRAFIYASI)**

FANI BO‘YICHA

SILLABUS

Kunduzgi bo‘lim uchun

Bilim sohasi:	500 000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta‘lim sohasi:	530 000 – Fizika va tabiiy fanlar
Ta‘lim yo‘nalishi:	60530200 – Geografiya

Nukus – 2025

Modul / FAN SILLABUSI
Tarix fakulteti
60530200 – Geografiya

Fan nomi:	Jahon geografiya (O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi)
Fan turi:	Majburiy
Fan/modul kodi:	JG2345620
Yil:	2
Semestr:	3-4
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	30
Laboratoriya mashg'ulotlar	-
Seminar mashg'ulotlar	-
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Sinov va imtihon
Kurs tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	<p>Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga O'rta Osiyo va Qozog'iston mintaqasida «tabiat-aholi-xo'jalik» tizimida tabiiy geografik, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va geokologik jarayonlarning o'zaro ta'siri to'g'risida bilim va ko'nikmalari shakllantirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi - talabalarga O'rta Osiyo tabiiy geografik o'lkasi rivojlanishining tabiiy geografik qonuniyatlari, sabab-oqibatlarini, geokologik muammolarini tahlil qilish hamda nazariy va amaliy bilimlar berish.</p>
------------	--

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1	Iqlimshunoslik va gidrologiya (IG1108)
2	To'proqlar geografiyasi (TG1104)
3	Umumiy tabiiy geografiya (TG11210)
4	Geofizika asoslari va geokimyo (GG1206)
5	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya (II1206)

Ta'lim natijalari (TN)

	Bilimlar jihatidan:
TN1	O'rta Osiyoning tabiiy sharoiti, tabiatdan foydalanish tamoyillari va metodlari hamda ularni tabiiy geografik rayonlashtirish va ular tarkibidagi tabiat komponentlari haqida tushunchaga ega bo'lish

TN2	O'рта Osiyo tabiiy geografiasining maqsad va vazifalari, ob'ekti va predmeti, tadqiqot usullari haqida tushunchaga ega bo'lish
TN3	O'рта Osiyoning geografik o'rni, tabiati va tabiiy boyliklarining o'rganilish va rivojlanishning asosiy bosqichlari haqida tushunchaga ega bo'lish
TN4	asosiy tabiiy geografik xususiyatlari va ularni keltirib chiqaruvchi omillar va qonuniyatlari tasavvurga ega bilishi
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN5	O'рта Osiyo tabiatining rivojlanish tarixi, uning kelajak istiqbollarini bilishi
TN6	O'рта Osiyo tabiatini muhofaza qilish, tabiiy boyliklardan samarali foydalanish usullari, O'рта Osiyo tabiiy geografiasining o'ziga xosligi, tabiatining betakrorligi, boshqa regionlardan ajralib turadigan jihatlarini aniqlay olishi
TN7	region o'zining rivojlanish tarixi, tektonik tuzilishi uning rel'efiga qanday ta'sir ko'rsatganligi, tabiat unsurlarining bir-biriga ta'siri va uning natijasida kelib chiqadigan hodisalarni bilishi

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
III-semestr	
M1	Kirish. Regional tabiiy geografianing obyekti va predmeti. O'рта Osiyo tabiiy geografik o'lkasi tabiatinig o'ziga xos xususiyatlari
M2	O'рта Osiyoni tabiiy geografik organish bosqichlari
M3	O'рта Osiyoning geologik-tektonik taraqqiyot tarixi va seysmikligi
M4	O'рта Osiyo hududi Yer yuzasining tuzilishi
M5	O'рта Osiyo iqlimi
M6	O'рта Osiyoning yer usti va yerosti suvlari
M7	O'рта Osiyoning tuproq qoplami
M8	O'рта Osiyoning o'simlik qoplami va hayvonot dunyosi
IV-semestr	
M9	O'рта Osiyoning maxsus muhofaza qilinadigan hududlari
M10	O'рта Osiyoni tabiiy geografik rayonlashtirish. Markaziy Qozog'iston provinsiyasi (1-bolim). Физгеографиялык аудандастыру принциптері мен әдістері. http://elibrary.kaznu.kz/ru
M11	O'рта Osiyoni tabiiy geografik rayonlashtirish. Markaziy Qozog'iston provinsiyasi (2-bolim). Физгеографиялык аудандастыру принциптері мен әдістері. http://elibrary.kaznu.kz/ru
M12	Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi (1-bolim)
M13	Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi (2-bolim)
M14	Turon provinciyasi (1-bolim)
M15	Turon provinciyasi (2-bolim)
Mashg'ulotlar shakli: amaliy (A)	
III-semestr	
A1	O'рта Osiyo tabiatini organishga hissa qoshgan olimlar haqida

	prezentatsiya tayyorlash
A2	O'rta Osiyo tabiatin organishga hissa qoshgan olimlar haqida tayyorlangan prezintatsiyani maruza qilish
A3	O'rta Osiyoning orografik sxemasini tayyorlash
A4	O'rta Osiyoning orografik sxemasini topshirish
A5	Yozuvsiz xaritada O'rta Osiyo iqlimini aks ettirish va uning tahlili
A6	Mustaqil daryo havzalari xaritasini ishlash va topshirish. O'rta Osiyo daryolari, kollari, muzliklari va suv omborlari jadvalarini ishlash
A7	O'rta Osiyoda tarqalgan asosiy tuproq turlarini jadvalda aks ettirish
IV-semestr	
A8	O'rta Osiyoda Qizil kitob ga kiritilgan osimlik va hayvonot turlarini organish va jadvalda aks ettirish
A9	Yozuvsiz xaritada O'rta Osiyoning tabiiy geografik rayonlashtirish sxemasini chizish
A10	Markaziy Qozogiston provinsiyasi tabiiy geografik komponentlari jadvalini ishlash (1-bolim)
A11	Markaziy Qozogiston provinsiyasi tabiiy geografik komponentlari jadvalini ishlash (2-bolim)
A12	Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi tabiiy geografik komponentlari jadvalini ishlash (1-bolim)
A13	Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi tabiiy geografik komponentlari jadvalini ishlash (2-bolim)
A14	Turon provinsiyasi tabiiy geografik komponentlari jadvalini ishlash (1-bolim)
A15	Turon provinsiyasi tabiiy geografik komponentlari jadvalini ishlash (2-bolim)

Mustaqil ta'lim (MT)		Soatlar hajmi
1	Amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish va uyga vazifalarni bajarish	30
2	Vaziyatli masalalar (kazuclar) tuzish	5
3	Berilgan manbalarni tarjima qilish	5
4	O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi bo'yicha esse yozish	5
5	Anjumanga tezis tayyorlash	5
6	Berilgan mavzu bo'yicha kurs ishini bajarish	10

Asosiy adabiyotlar	
1.	Avezov M.M., Egamov B.Y. Okeanlar tabiiy geografiyasi. O'quv qo'llanma. – T.: "VneshInvestProm", 2020.
2.	Vaxobov X., Abdulqosimov A.A., Alimqulov N.R. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. O'quv qo'llanma. – T.: "Nodirabegim", 2021.
3.	Ibragimova R. Jahon geografiyasi (O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi). O'quv qo'llanma. – T.: "Ma'rifat", 2023.

4.	Ibragimova R., Samadov A., Avezova A. Jahon geografiyasi (Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi). O'quv qo'llanma. – T.: “Ma’rifat”, 2023.
5.	Boltayev M.J., Ibroimov Sh.I. Markaziy Osiyo iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi. –T.: “MALIK PRINT CO”, 2021.
6.	Бабурин В.Л., Гладкевич Г.И., Даньшин А.И., Ратанова М.П. Экономическая и социальная география стран ближнего зарубежья. Учебник. – М.: ЛЕНАНД, 2023.
Qo'shimcha adabiyotlar	
7.	Ibragimova R.A., Ibraimova A.A. O'rta Osiyo tabiiy geografiyasidan amaliy mashg'ulotlar. Uslubiy qo'llanma. - Toshkent, 2017. – 68 b.
8.	Maxmudova M.J. Jahon geografiyasi. Darslik.–T.:“O‘ZKITOBSAVDO NASHRIYOT” NMIU, 2023.
9.	Родионова И. А. Экономическая и социальная география мира в 2 ч. Часть 2: учебник для вузов. -3-е изд., перераб. и доп. - Москва : Издательство Юрайт, 2023.
10.	Baratov.P, Mamatkulov M, Rafikov A. O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi. O'quv qo'llanma, - T “O'qituvchi”,2002.
11.	Vlasova T.V. Materiklar tabiiy geografiyasi. Darslik.1 11 jild.-T “O'qituvchi”1981, 1983.
12.	Власова Т.В. Физическая география материков и океанов.Учебник.- М.: “Просвещение”, 1986.
13	Копылов В. А. География промышленности России и стран СНГ.: Учебное пособие. -2-е изд., пераб. и доп. - Москва : Маркетинг, 2001.
14	Липец Ю.Г. Пуляркин В.А., Шлихтер С.Б. География мирового хозяйство: Учебное пособие для вузов. -М, 1999.
15	Лучников А.С. Экономическая и социальная география Росии и мира. Политическая карта мира: учебное пособие. -Пермь, 2015.
16	Максаковский В.П.Географическая картина мира Кн. I, II: Общая характеристика мира. Пособие для вузов. - 4-е изд. - Москва: Дрофа, 2008.
17	Mamatkulov M. O'rta Osiyo gemorfologiyasi. O'quv qo'llanma.- T.:”Universitet”, 2008.
18	Притула Т.Ю., Ерёмкина В.А., Спрялин А.Н. Физическая география материков и океанов. Учебное пособие. – М.: “ВЛАДОС”, 2003.
19	Родионова, И. А.Экономическая и социальная география мира. В 2 т. Т. 1,2: учебник для бакалавров. 2-е изд., испр. и доп. - Москва: Издательство Юрайт, 2015.
20	Сабитова Н.И. Физическая география Средней Азии. Учебник. – Т.: Университет, 2022.
21	Социально-экономическая география зарубежного мира. Учебник. / Под ред. В.В.Вольского. – М.: КРОН-ПРЕСС, 2003.
22	Социально-экономическая география: понятия и термины / Отв.

	редактор А.П. Горкин. -Смоленск: Ойкумена, 2013.
23	Янчук С. Экономическая и социальная география стран Центральной Азии и СНГ. Текст лекций. – Т., 2000.
24	Qayumov A, Pardaev G, Islomov I. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya. (Órta Osiyo iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi). Óquv qóllanma.- Toshkent,2007.
25	Hasanov I., Gulomov P. Órta Osiyo tabiiy geografiyasi. Óquv qóllanma.- T.: "Universitet",2002.
26	Под общ. ред. Жаналиева Г.М. Физическая география Республики Казахстан Алматы,2010 ж.
Axborot manbalari	
26.	https://population.un.org/wpp/dataquery/ .
27.	http://www.un.org/esa/population/publikations/
28.	www.unep.org – (BMTning atrof-muhit bo'yicha dasturi).
29.	http://demoscope.ru
30.	www.undp.uz (BMT Taraqqiyot Dasturi Veb-sayti).

Talabalarning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

Ballarning taqsimlanishi			
Joriy nazorat	15 ball	15 ball	30 ball
Oraliq nazorat	20 ball		20 ball
Yakuniy nazorat	50 ball		50 ball
Jami	100 ball		100 ball

Talabalarning o'zlashtirishini baholash ko'rsatkichlari:

"A+," "A," "B+" baho: talaba materialni mustaqil ravishda tez o'zlashtiradi, xatolarga yo'l qo'ymaydi, mashg'ulotlarda faol qatnashadi, savollarga to'liq va aniq javob beradi.

"B," "C+," "C" baho: talaba materialni yaxshi o'zlashtirgan, uni mantiqiy jihatdan yoritadi, mashg'ulotlarda faol qatnashadi, savollarga to'liq va aniq javob beradi, lekin unchalik muhim bo'lmagan xatolarga yo'l qo'yadi.

"D+," "D" baho: asosiy materiallarni biladi, lekin aniq yoritishga qiynaladi, savollarga javob berishda aniqlik va to'liqlik yetishmaydi, materiallarni taqdim etishda ayrim xatolarga yo'l qo'yadi, muloqot jarayonida qiyinchilik sezadi.

"D" (o'tmadi) baho: materiallarni o'zlashtirmagan, savollarga javob bera olmaydi, mashg'ulotlarga qatnashmaydi.

Baholash tartibi o'z ichiga nazorat turini (oraliq, kundalik va yakuniy) qamrab oladi.

Talabaning o'zlashtirish darajasi quyidagicha baholanadi:

Darajasi	Ballar (procent)	Reyting	
A+	95 – 100 ball	4.5	A'lo
A	90 – 94 ball	4.0	
B+	85 – 89 ball	3.5	Juda yaxshi

B	80 – 84 ball	3.0	Yaxshi
C+	75 – 79 ball	2.5	
C	70 – 74 ball	2.0	
D+	65 – 69 ball	1.5	Shartli o‘tdi
D	60 – 64 ball	1.0	
F	59 ball hám onnan tómen	0.0	O‘tmadi

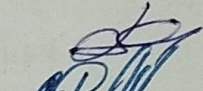
Fan o‘qituvchilari to‘g‘risida ma‘lumot

Muallif:	Iskenderov Alisher Bazarbaevich, katta o‘qituvchi
E-mail:	iskenderov76@mail.ru
Tashkilot:	Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti “Geografiya o‘qitish metodikasi” kafedrası
Taqrizchilar:	Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti “Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya” kafedrası professori, geografiya fanlari doktori Turdimambetov I.R.
	Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti “Tabiiy geografiya va gidrometeorologiya” kafedrası dotsenti, geografiya fanlari nomzodi O.Sultashova

Ushbu Sillabus institut o'quv-metodik Kengashining 2025-yil
28-06 11-son majlis bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

Ushbu Sillabus "Geografiya o'qitish metodikasi" kafedrasining 2025-yil
25-06 11-son majlis bayonnomasi bilan maqullangan.

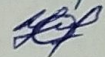
O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

 A. Abdiev

Tarix fakulteti dekani:

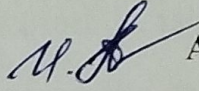
 M. Saribaev

Geografiya o'qitish metodikasi

 G. Utepova

kafedrasi mudiri:

Tuzuvchi:

 A. Iskenderov